

**„ÎNDREPTARUL ORTOGRAFIC, ORTOEPIC, MORFOLOGIC ȘI
DE PUNCTUAȚIE”. TRADIȚIE ȘI MODERNITATE**
**“ORTHOGRAPHIC, ORTHOEPIC, MORPHOLOGICAL, AND PUNCTUATION
GUIDE BOOK”. TRADITION AND MODERNITY¹**

DOI: [10.56177/AUA.PHILOLOGICA.2.26.2025.art.24](https://doi.org/10.56177/AUA.PHILOLOGICA.2.26.2025.art.24)

Conf. univ. dr. VALERICA SPORIȘ
Asist. univ. drd. IULIA-MARIA TICĂRĂU
Universitatea „Lucian Blaga” din Sibiu

Abstract: Social dynamics require a rapid adjustment to new realities, implicitly a linguistic dynamic. Against this background, we could bring up the appearance of “Orthographic, Orthoepic, Morphological, and Punctuation Guide Book”, 6th edition (2024), 29 years after the previous edition (1995), in an updated version enriched with the morphological component. Thus, the current presentation is intended to be a comparative study of these two editions. By means of a comparative linguistic analysis, both similarities and differences will be highlighted in terms of purpose, content, structure and graphical layout. We will start from the idea that the DOOM³ norm has been maintained, with very few exceptions, as the authors assure us, the Guide Book having however a restricted content, facilitating quick use. Computer technologies and digitisation are increasingly requiring new vocabulary. There are also changes over time regarding linguistic mistakes, mirroring the evolution of society. Although the many changes recorded in recent normative works are difficult to assimilate, requiring some time to get used to them, experience has shown that, with practice, a little effort and determination, any new literary rule can be learnt, assimilated and applied in oral and written communication. Since the new Guide Book received a lot of publicity a few months before it was released on the market, facilitated by the new media, by the multiple channels of information dissemination: online newspapers, television and radio, social networks, we will also review the pertinent opinions of Romanian scholars about the new editorial publication. In these circumstances, we expect that our analysis will be a tool that will generate the interest of as many Romanian speakers as possible, in order to cultivate both written and oral communication.

Keywords: norm; deviation; literary language; linguistic dynamics; dictionary; linguistic guide

1. Introducere

Institutul de Lingvistică al Academiei Române „Iorgu Iordan-Alexandru Rosetti” anunța, în 2 octombrie 2024, noul *Îndreptar ortografic, ortoepic, morfologic și de punctuație* (ÎOOP⁶), ediția a VI-a², prezentându-l ca „lucrare esențialmente normativă, menită să impună norma literară și să ofere soluții corecte în cazurile de variație lingvistică”³. Încă de la începutul anului trecut (31 ianuarie 2024) se anunța revizuirea ÎOOP, lansarea oficială având loc la Academia Română,

¹ Acknowledgements: This work was supported by a grant of the Ministry of Research, Innovation and Digitization, CNCS/CCCDI-UEFISCDI, project number PN-IV-P8-8.1-PRE-HE-ORG-2023-0035, within PNCDI IV.

² *Îndreptar ortografic, ortoepic, morfologic și de punctuație* (ÎOOP⁶), coord. Gabriela Pană Dindelegan, București, Univers Enciclopedic Gold, 2024.

³ Sursa: <https://www.facebook.com/share/p/17GSCiiSX V/>.

în 14 noiembrie 2024⁴, în cadrul căreia au luat cuvântul: Ioan-Aurel Pop (președintele Academiei Române), Rodica Zafiu (membru corespondent al Academiei Române), Gabriela Pană Dindelegan (coordonatoarea lucrării), Oana Fotache Dubălaru (decanul Facultății de Litere, Universitatea din București), Adina Dragomirescu (directorul Institutului de Lingvistică „Iorgu Iordan-Alexandru Rosetti”), Alexandru Nicolae (cercetător științific în cadrul Institutului de Lingvistică „Iorgu Iordan-Alexandru Rosetti”, prodecanul Facultății de Litere, Universitatea din București) și Ștefan Colceriu (cercetător științific în cadrul Institutului de Lingvistică „Iorgu Iordan-Alexandru Rosetti”).

1.1. Tradiția lexicografică ÎOOP

Edițiile *Îndreptarului ortografic, ortoepic și de punctuație* sunt următoarele:

- 1960: ediția I;
- 1965: ediția a II-a;
- 1971: ediția a III-a;
- 1983: ediția a IV-a (în acord cu *DOOM*¹, 1982⁵);
- 1995: ediția a V-a (în acord cu *Hotărârea* Adunării generale a Academiei Române, din 17 februarie 1993, privind revenirea la *â* și *sunt* în grafia limbii române);
- 2024: ediția a VI-a (în acord cu *DOOM*³, 2021⁶).

Toate cele șase ediții au fost elaborate de colective de specialiști din cadrul Institutului de Lingvistică al Academiei Române. Ediția recentă, coordonată de Gabriela Pană Dindelegan, a fost elaborată de un colectiv de lingviști format din: Cristiana Aranghelovici, Adnana Boioc Apintei, Raluca Brăescu, Ștefan Colceriu, Adina Dragomirescu, Alexandru Nicolae, Irina Nicula Paraschiv și Gabriela Pană Dindelegan, sub revizia cercetătorilor: Rodica Zafiu, Emanuela Timotin și Cristian Moroianu. Gabriela Pană Dindelegan justifică numărul mare de autori: „[...] special gândit astfel, a avut drept obiectiv asigurarea unei diversități de opinii pentru a da mai multă credibilitate soluțiilor normative adoptate.”⁷

1.2. Dinamică socială și dinamică lingvistică

În cadrul lansării *ÎOOP*⁶, Rodica Zafiu menționa că vorbitorii solicită reguli simple, „absolute”, care însă nu sunt posibile, „limba fiind o construcție culturală ce reflectă istoria și diferențele regionale și care deci are și variații, unele acceptate de norma limbii standard, altele mai puțin, variații importante sau mai

⁴ Academia Română, *Lansare de carte „Îndreptar ortografic, ortoepic, morfologic și de punctuație”*, 14 noiembrie 2024 (https://acad.ro/evenimente/2024/66_eveniment.html).

⁵ *Dicționarul ortografic, ortoepic și morfologic al limbii române*, București, Editura Academiei RSR, 1982 (*DOOM*¹).

⁶ *Dicționarul ortografic, ortoepic și morfologic al limbii române*, București, Editura Univers Enciclopedic Gold, 2021 (*DOOM*³).

⁷ Ștefan Lefter, *Filozofie sau filosofie? Psihologă sau psihologă? [...]*, 29 noiembrie 2024 (<https://www.edupedu.ro/filozofie-sau-filosofie-psiholoaga-sau-psihologa-ambele-variante-sunt-acceptate-de-doom-3-si-indreptarul-ortografic-2024-spun-lingvistele-rodica-zafiu-si-adina-dragomirescu-foto-lansarea-noului-i->).

puțin importante”⁸. Aceeași idee a exprimat-o și Ștefan Colceriu: „[...] uzul literar nu este o bucată de granit, adică intră cuvântul în uzul literar și nu mai iese niciodată – uzul literar, ca limba, e fluctuant. Și ce intră la un moment dat în uzul literar poate să iasă din el foarte repede”⁹.

În cei 64 de ani care s-au scurs de la prima ediție a *ÎOOP* au avut loc multe schimbări în domeniul limbii române, dinamica de natură socială impunând, implicit, o dinamică de ordin lingvistic. În acest context, prin intermediul unei analize lingvistice comparative, ne-am propus să evidențiem atât similitudinile, cât și diferențele dintre ultimele două ediții ale *ÎOOP*, dar și dintre *ÎOOP*⁶ și *DOOM*³, insistând asupra ideii că, în cea mai mare parte, norma din *DOOM*³ a fost menținută în *ÎOOP*⁶.

Întrucât cu câteva luni înaintea distribuirii pe piață îndreptarul a avut parte de multă reclamă, vom trece în revistă opiniile pertinente ale cercetătorilor români despre noua apariție editorială. În aceste coordonate, preconizăm că analiza noastră va constitui un instrument care să trezească interesul a cât mai mulți vorbitori de limba română, în scopul cultivării exprimării atât scrise, cât și orale.

2. Privire generală asupra *ÎOOP*⁶

2.1. Conceptul de *îndreptar*

Termenul *îndreptar* se definește astfel: „colecție de norme, reguli și practici pentru un anumit domeniu; călăuză, ghid” (< *drept*)¹⁰. În cazul de față (*ÎOOP*⁶) este vorba despre un ghid de norme literare în vigoare (ortografice, ortoepice, morfologice și de punctuație), menite să asigure corectitudine în exprimarea orală și scrisă a vorbitorilor de limbă română.

În cadrul lansării *ÎOOP*⁶, Oana Fotache Dubălaru preciza că „A îndrepta limba e un pas important în demersul mult mai dificil al educației, în sensul intelectual, estetic, moral și civic al verbului.”¹¹

2.2. Scop, structură și conținut

Prin normele prevăzute, *ÎOOP*⁶ ghidează scrierea și pronunția, în vederea dezvoltării competenței de comunicare corectă în limba română, contribuind, astfel, la educația lingvistică în România¹². Este remarcabil „în primul rând, prin organizare, adică prin modul în care este coagulată informația, prin felul în care aceasta este transpusă în principii și reguli”¹³.

Capitolul introductiv prezintă scopul și conceptele de bază. Încă de la început se precizează faptul că îndreptarul „are o destinație preponderent școlară,

⁸ *Ibidem*.

⁹ *Ibidem*.

¹⁰ *Dicționarul explicativ al limbii române (DEX)*, București, Editura Univers Enciclopedic Gold, 2016, p. 598.

¹¹ Ștefan Lefter, *Filozofie sau filosofie? Psihologă sau psihologă? [...]*, 29 noiembrie 2024.

¹² *Ibidem*.

¹³ Alina Gioroceanu, *Un îndreptar pentru toți, inclusiv juriști – Îndreptarul ortografic, ortoepic, morfologic și de punctuație, ediția a VI-a*, 13 ianuarie 2025 (<https://www.juridice.ro/767262/un-indreptar-pentru-toti-inclusiv-juristi-indreptarul-ortografic-ortoepic-morfologic-si-de-punctuatie-editia-a-vi-a.html>).

astfel că, din necesități didactice, sunt selectate și cuvinte care nu au o justificare imediat normativă: clase «funcționale» de cuvinte (prepoziții, conjuncții, unele pronume și unele adverbe), precum și clase cu particularități speciale de flexiune (termeni cu flexiune neregulată, cu flexiune hibridă, cuvinte cu paradigmă defectivă, cuvinte invariabile, paronime, omonime totale sau parțiale), urmărindu-se aprofundarea informației descriptiv-flexionare¹⁴.

Chiar dacă sunt înregistrate anumite modificări de normă privind: ordinea variantelor, silabația, accentul, flexionarea, „precizări și detalieri de descriere, modificări de calificare a intrărilor, eliminarea unor împrumuturi cu circulație limitată, eliminarea câtorva neconcordanțe, introducerea unor soluții de tehnoredactare mai economicoase”¹⁵, *ÎOOP*⁶ nu propune schimbarea normei, „operație anevoioasă și mult prea derutantă pentru școală, și, oricum, intervenită prea repede în raport cu normarea anterioară. Rămâne în sarcina *Institutului de Lingvistică* și a *Comisiei academice de cultivare a limbii* pregătirea documentării (studii prealabile) pentru stabilirea inventarului de norme modificabile”¹⁶, se precizează în capitolul I.

În linii mari, *ÎOOP*⁶ respectă structura ediției anterioare, fiind organizat în două mari părți:

a. Prima parte (introdactivă sau teoretică) include: obiectivele care au stat la baza alcătuirii îndreptarului, principiile ortografiei românești, observații normative generale (semne grafice, reguli de scriere și de pronunțare, recomandări și observații despre părțile de vorbire).

b. A doua parte (corpusul de termeni) este rezervată vocabularului românesc, cuprinzând cuvinte și structuri, ordonate alfabetic, care ridică probleme de natură normativă. Indexul de cuvinte, reprezentând cea mai mare parte a îndreptarului, este precedat de câteva precizări privind normele de (tehno)redactare a acestuia.

Referitor la inventarul de cuvinte al *ÎOOP*⁶, Rodica Zafiu este de părere că „selecția este foarte bine făcută și utilă”¹⁷, Gabriela Pană Dindelegan informându-ne că trierea a avut la bază următoarele principii: „termenii sunt selectați din vocabularul activ al românei actuale literare, deci fără arhaisme, fără regionalisme, fără cuvinte savante și tehnice, fără cuvinte din registrele non-literare. Sunt aleși numai termenii care prezintă diverse dificultăți normative, [...] împrumuturile recente sunt acceptate numai atunci când au pătruns în uzul literar, general, al limbii actuale și când forma lor flexionară sau fonetică dă importante semne de adaptare.”¹⁸

c. Din considerente didactice, *ÎOOP*⁶ se încheie cu câteva liste cu nume proprii și ortograme, alcătuite în funcție de dificultățile de accentuare, scriere sau flexiune: „o listă de «ortograme» (cum le numește școala), perechi de forme monosilabice cu pronunție identică, dar grafie diferită rezultând din folosirea

¹⁴ *ÎOOP*⁶, p. 14.

¹⁵ *Ibidem*, p. 15.

¹⁶ *Ibidem*.

¹⁷ Ștefan Lefter, *Filozofie sau filosofie? Psihologă sau psihologă? [...]*, 29 noiembrie 2024.

¹⁸ *Ibidem*.

cratimei (tipul *al* vs *a-l*; *cam* vs *c-am*; *la* vs *l-a*). Lucrarea conține și o listă de nume proprii; unele sunt incluse în vocabular, fiind angajate într-o relație de antonomază cu un termen comun corespunzător (vezi *Don Juan* (personaj) vs termenul comun *donjuan* (tip uman); altele apar numai în ANEXĂ, fără relație de antonomază, dar cu dificultăți de grafie, de pronunție, de accentuare (vezi *New York* [nīuī¹⁹ork], *Schengen* (germ.) [șengă²⁰n], *Ucraina* (desp. *U-cra-i-na*). Tot în ANEXĂ apare și o listă de nume proprii latinești și grecești frecvent folosite.”¹⁹

Principii în alcătuirea ÎOOP⁶:

- Vocabular activ, româna standard (de uz mediu), româna actuală: „fie cuvinte cu greșeli curente de utilizare (în scriere, în pronunție, în silabație, în despărțirea la capăt de rând, în accentuare, în flexiune etc.), fie cuvinte cu variație de uz asupra cărora limba literară actuală nu s-a fixat încă”²⁰;

- Finalitate preponderent didactică;

- Împrumuturile „sunt acceptate în ÎOOP⁶ numai atunci când au pătruns în uzul literar general al limbii actuale și când forma lor flexionară sau fonetică dă importante semne de adaptare (precum atașarea mărcilor flexionare)”²¹;

- Menținerea din DOOM³ a inventarului variantelor libere și, majoritar, a modului de notare a preferințelor normative, dar excluderea variantelor populare sau regionale (de exemplu, adverbul *atunci*/(pop.) *atuncea* apare în ÎOOP⁶ doar cu varianta literară *atunci*²²);

- Păstrarea convențiilor din DOOM³, cu diferența că informațiile oferite sunt simplificate, fiind indicate, în principal, formele care variază, cu scopul de recunoaștere gramaticală;

- Prezentarea principiilor ortografiei românești: fonetic/fonologic, etimologic/tradițional-istoric, morfologic, sintactic, simbolic și distribuțional, fiecare reglementând anumite aspecte problematice.

Ca o continuare a ÎOOP⁶ a apărut cartea *Limba română. Exerciții normative*²³, având rolul să aprofundeze latura aplicativă a îndreptarului. Prima parte este o culegere de exerciții variate, integral rezolvate, distribuite pe domenii lingvistice (fonetică și ortografie, semne ortografice și de punctuație, flexiune, clase neflexibile, sintaxă, lexic și stilistică). A doua parte apare sub forma unui caiet de exerciții concepute spre a fi rezolvate direct pe caiet, oferindu-se, la final, soluții sau rezolvări parțiale.

2.3. Destinatari și beneficii

¹⁹ ÎOOP⁶, p. 14.

²⁰ *Ibidem*, pp. 12-13.

²¹ *Ibidem*, pp. 14-15.

²² *Ibidem*, p. 137.

²³ Gabriela Pană Dindelegan, Raluca Brăescu, Cristiana Arangelovici, *Limba română. Exerciții normative*, București, Editura Univers Enciclopedic Gold, 2024.

Chiar dacă intenția inițială a fost de a se elabora „un instrument pentru școală”²⁴, considerăm că *ÎOOP*⁶ vizează publicul larg, adresându-se nu doar elevilor sau specialiștilor în domeniu (lingviști, profesori, traducători, jurnaliști), ci tuturor celor care utilizează limba română în varianta orală sau scrisă și doresc să pronunțe și să scrie corect. Într-un interviu la Radio România Actualități®, Adina Dragomirescu a menționat printre altele: „A fost prima noastră intenție să facem un instrument util pentru școală și să actualizăm ediția veche, care era din 1995. A fost refăcută în 1997, dar în principiu era cam același conținut.”²⁵ *ÎOOP*⁶ este catalogat ca „un instrument de învățare continuă”, deoarece „dacă te uiți, cauți doar un anumit cuvânt [online], nu mai vezi ce e pe lângă. Așa, când deschizi dicționarul, pe lângă cuvântul la care vrei să vezi o anumită formă, mai vezi și alte forme corecte [...]”²⁶.

„Portabilitatea” îndreptarului este un alt aspect subliniat de directorul Institutului de Lingvistică: „E o carte ușor de folosit. E destul de mică, așa ca dimensiuni, poți să o iei cu tine pe unde umbli. Nu e ca DOOM, care e un dicționar de ținut pe masa de lucru, pentru că nu poți să pleci cu el – când ai nevoie, verifici online, bineînțeles, că e la îndemână, și noi ne-am gândit că ar avea nevoie cel puțin copiii, cei care merg la școală, să aibă și acest instrument pe hârtie și să învețe să se uite chiar prin corpul dicționarului.”²⁷

3. Analiză comparativă

3.1. *ÎOOP*⁵ vs *ÎOOP*⁶

Îndreptarul ortografic, ortoepic, morfologic și de punctuație, ediția a VI-a (2024) reprezintă o variantă actualizată și îmbogățită a ediției anterioare (1995). Printr-o analiză comparativă, vom evidenția atât similitudinile, cât și diferențele dintre cele două ediții ale îndreptarului, vizând: scopul, conținutul, modul de structurare a materialului lingvistic, precum și aspectul grafic.

a. Scopul

Autorii *ÎOOP*⁵ nu oferă detalii cu privire la scopul apariției lui, specificând doar faptul că aplică *Hotărârea* Adunării generale a Academiei Române, din 17 februarie 1993, privind revenirea la *â* și *sunt* în grafia limbii române²⁸ și segmentul de populație căruia i se adresează: „*Îndreptarul ortografic, ortoepic și de punctuație* este o lucrare de larg interes, care se adresează atât elevilor, studenților

²⁴ Un nou *Îndreptar ortografic, ortoepic și de punctuație*, pregătit de Institutul de Lingvistică al Academiei Române, după 29 de ani de la precedenta ediție [...], 31 ianuarie 2024 (<https://www.edupedu.ro/un-nou-indreptar-ortografic-ortoepic-si-de-punctuație-pregatit-de-institutul-de-lingvistica-al-academiei-romane-dupa-29-de-ani-de-la-precedenta-editie-adina-dragomirescu-director-vrem-sa-cream/>).

²⁵ Ștefan Lefter, Adina Dragomirescu, *directoarea Institutului de Lingvistică, despre noul îndreptar ortografic tipărit, destinat elevilor și profesorilor*: [...], 16 octombrie 2024 (<https://www.edupedu.ro/adina-dragomirescu-directoarea-institutului-de-lingvistica-despre-noul-indreptar-ortografic-tiparit-destinat-elevilor-si-profesorilor-atunci-cand-un-copil-se-uita-prin-dicționar-mai-vede-si-alte/>).

²⁶ *Ibidem*.

²⁷ *Ibidem*.

²⁸ *Îndreptar ortografic, ortoepic și de punctuație* (*ÎOOP*⁵), redactor Marina Rădulescu, București, Univers Enciclopedic, 1995, p. 5.

și profesorilor, cât și ziariștilor din presa scrisă și audiovizuală, redactorilor din edituri, scriitorilor, traducătorilor, precum și tuturor celor ce doresc să vorbească și să scrie corect românește.”²⁹

În ceea ce privește *ÎOOP*⁶, autorii au avut ca punct de plecare două direcții, cu ajutorul cărora au selectat materialul introdus: alinierea la prevederile din *DOOM*³ și înglobarea componentei morfologice. Astfel, actuala ediție a *ÎOOP* a urmărit „reactualizarea informației (au trecut treizeci de ani de la ediția anterioară) și punerea de acord cu normele din *DOOM*³ (2021)”³⁰.

Chiar dacă în niciuna dintre cele două ediții examinate nu este menționat clar scopul, din aspectele prezentate mai sus reiese că ambele ediții și-au propus a fi un instrument practic, concis, actualizat, pe care oricine să îl poată avea la îndemână.

b. Conținutul

Nici în ceea ce privește conținutul nu sunt oferite detalii în *ÎOOP*⁵. Prima secțiune (cea teoretică) aduce în discuție regulile de ortografie și de ortoepie, fiind structurată astfel: alfabetul limbii române; elemente de fonetică, ortografie și de ortoepie; clase lexico-gramaticale; elemente de lexicologie (derivare, compunere); scrierea cu majusculă; norme de scriere și de pronunțare a substantivelor proprii care provin din limbile greacă și latină (sunt menționate și normele de transcriere a numelor și a cuvintelor din limbi care folosesc alfabetul chirilic: rusă, bulgară); despărțirea cuvintelor în silabe; abrevieri. Cea de-a doua parte a componentei teoretice este rezervată semnelor de punctuație, cărora li se alocă un spațiu generos, fiind furnizate apoi câteva informații despre semnele ortografice. Un aspect de subliniat este faptul că exemplele sunt preluate din opere literare românești, sursa fiind menționată după fiecare exemplu. Partea cea mai cuprinzătoare este reprezentată de indexul de cuvinte, urmat de o listă de nume greco-latine „care se scriu conform adaptării tradiționale”³¹.

În ceea ce privește *ÎOOP*⁶, conținutul teoretic este adaptat în conformitate cu *DOOM*³, autorii oferind mai multe informații despre criteriile de selecție a cuvintelor din corpus și despre principiile de alcătuire, cu scopul de a reglementa diferite aspecte problematice. În subcapitolul rezervat semnelor de punctuație, spre deosebire de *ÎOOP*⁵, fiecare semn este prezentat prin prisma a două aspecte: funcții și restricții/greșeli de utilizare, iar exemplele sunt eșantioane lingvistice din cotidianul actual. La finalul subcapitolului sunt discutate succint „procedeele de punctuație”: alineatul, paragraful și evidențierile grafice³². *ÎOOP*⁶ este completat cu o listă de ortograme și cu o listă de nume proprii, selectate pe criteriul dificultăților de accentuare, de pronunție sau de scriere.

c. Modul de structurare a materialului lingvistic

²⁹ *Ibidem*, coperta a IV-a.

³⁰ *ÎOOP*⁶, p. 11.

³¹ *ÎOOP*⁵, pp. 267-272.

³² *ÎOOP*⁶, pp. 62-63.

*ÎOOP*⁵ este structurat în două părți: componenta teoretică și indexul de cuvinte. Teoria este prezentată direct, fără a se preciza care au fost criteriile de alegere a cuvintelor din vocabular, așa cum apare semnalat în ediția din 2024. Prima parte cuprinde opt subcapitole, un spațiu considerabil fiind alocat problemelor de ortografie și de ortoepie, care țin de ramura fonetică, punctuația fiind discutată separat. Secțiunea amplă este constituită din corpusul de cuvinte precedat de un subcapitol în care sunt menționate izvoarele literare folosite pentru ilustrarea semnelor de punctuație.

Structura *ÎOOP*⁶ o urmează deci pe cea din ediția anterioară: prima parte are caracter teoretic, în esență; a doua parte este reprezentată de conținutul lexicografic (vocabularul), „incluzând, în ordine alfabetică, lista cuvintelor înregistrate cu indicația flexionară corectă; principiile de selecție a cuvintelor; diversitatea normativă privind aspecte dintre cele mai diferite: variații flexionare de gen, de conjugare, de desinențe, de accentuare, variații de pronunție, de grafie etc.; modul de recomandare a normei; formula de punere în pagină”³³.

d. Aspectul grafic

În *ÎOOP*⁵ nu apar tabele, grafice sau imagini. Aceeași situație prezintă și a șasea ediție a îndreptarului, aspectul grafic având o reprezentare minimă, autorii utilizând un număr foarte mic de tabele și liste de termeni.

În **concluzie**, analizând comparativ ultimele două ediții ale *ÎOOP*, se poate observa că scopul care stă la baza apariției acestora este similar: corectitudinea în utilizarea limbii române, prin oferirea unui instrument practic destinat publicului larg, nu doar specialiștilor în domeniu. O altă asemănare este evidentă la nivel structural, prin segmentarea materialului în teorie și corpus de termeni „problematici”. Conținutul grafic reprezintă, de asemenea, un aspect de similitudine, prin reprezentarea minimă a tabelelor și a listelor, fapt datorat, în principal, structurii de dicționar a îndreptarului. Prin prezentarea tipurilor de dificultăți care pot apărea din punct de vedere ortografic-ortoepic, autorii le oferă vorbitorilor care doresc să folosească limba română corect explicații și pârgii la care să apeleze atunci când nu știu care este forma corespunzătoare, din punct de vedere normativ, a unui cuvânt sau a unei structuri.

Conținutul celor două ediții examinate este deci, într-o mare măsură, asemănător, cu mențiunea că în *ÎOOP*⁶ sunt aduse explicații cu privire la criteriile întrebuintate în selecția cuvintelor introduse, iar exemplele din capitolul vast dedicat semnelor de punctuație sunt conectate la realitatea actuală.

3.2. *ÎOOP*⁶ vs *DOOM*³

Pentru analiza comparativă a celor două lucrări normative plecăm de la precizarea autorilor că norma din *DOOM*³ a fost menținută în *ÎOOP*⁶, lucrare care include, ca noutate, și „«îndreptarea» morfologică/flexionară, ceea ce a impus schimbarea parțială a titlului prin cuprinderea și a domeniului morfologic”³⁴. Autorii ne asigură deci că *ÎOOP*⁶ nu are ca scop modificarea normei, deși există

³³ *Ibidem*, p. 12.

³⁴ *Ibidem*, p. 11.

schimbări față de *DOOM*³⁵, însă în număr foarte mic: „Au fost incluse doar cuvintele care prezintă dificultăți normative sau pot genera confuzii. Variantele non-literare, cuvintele arhaice, regionale sau prea specializate au fost eliminate, pentru că acest îndreptar este destinat limbii standard. Nu toată lumea este interesată de terminologia de specialitate.”³⁵

Datorită dimensiunii reduse, *ÎOOP*⁶ este ușor de transportat, în raport cu *DOOM*, facilitând, astfel, uzul rapid: „Sigur că *DOOM*, mai ales că acum avem și *DOOM* online, se folosește ușor și se folosește de multă lume la școală. Dar îndreptarul are două avantaje: partea introductivă, partea teoretică e foarte simplificată în raport cu ce avem în *DOOM*. E destinată exclusiv uzului rapid și uzului școlar”³⁶, a subliniat Adina Dragomirescu, într-o emisiune de radio. Deci „*DOOM* are destinația lui și acolo utilizatorul de limba română găsește tot ce are nevoie, aproape, sper, pe când îndreptarul este o selecție destinată și într-adevăr școlii.”³⁷

În raport cu *DOOM*³, *ÎOOP*⁶ are deci un conținut mult restrâns, ce rezultă „din aplicarea succesivă a două principii fundamentale, și anume: (a) termenii sunt selectați din **vocabularul activ al românei actuale literare de uz mediu**; (b) sunt aleși **termenii care prezintă diverse dificultăți normative**, posibil generatori de variație și de greșeli în uzul curent al limbii”³⁸. Inventarul de cuvinte din *ÎOOP*⁶ reprezintă între 10 și 12% din inventarul *DOOM*³.

Sintetizând, cele două lucrări au atât obiective comune, cât și diferite: „**comune**, prin orientarea prescriptivă a ambelor lucrări, dar **diferite**, prin destinația predilect didactică numai a uneia dintre ele (*ÎOOP*⁶) și, în consecință, prin forma mai suplă, mai scurtă, mai simplă a descrierii termenilor și prin inventarul mult limitat de cuvinte-titlu înregistrate în *ÎOOP*⁶”, după cum se declară în capitolul introductiv al noului îndreptar.³⁹

4. Concluzii

Fiind o lucrare normativă, *ÎOOP*⁶ vizează aplicarea regulilor lingvistice, întărind ideea conform căreia norma ține seama, prioritar, de uzul vorbitorilor, însă al vorbitorilor educați/instruiți: „O să vedem cum merge norma, dar încă o dată norma nu poate să urmeze decât uzul vorbitorilor educați, dacă pot să spun așa, adică al celor care au un anumit grad de [...]. E adevărat că norma merge după uz, dar nu după orice uz.”⁴⁰

Un aspect important atât pentru vorbire, cât și pentru scriere este folosirea corectă a punctuației (→ intonație), Adina Dragomirescu informându-ne, în acest sens, că „o să apară în curând și un tratat de punctuație, dar e foarte mare și stufos

³⁵ Ștefan Lefter, *Filozofie sau filosofie? Psihologă sau psihologă? [...]*, 29 noiembrie 2024.

³⁶ Idem, Adina Dragomirescu, directoarea Institutului de Lingvistică, despre noul îndreptar ortografic tipărit, destinat elevilor și profesorilor: [...], 16 octombrie 2024.

³⁷ Idem, *Filozofie sau filosofie? Psihologă sau psihologă? [...]*, 29 noiembrie 2024.

³⁸ *ÎOOP*⁶, p. 12 [subl. aut.].

³⁹ *Ibidem* [subl. aut.].

⁴⁰ Idem, Adina Dragomirescu, directoarea Institutului de Lingvistică, despre noul îndreptar ortografic tipărit, destinat elevilor și profesorilor: [...], 16 octombrie 2024.

și probabil după tratatul de punctuație va apărea și un fel de îndreptar doar pentru punctuație, dar până una-alta nu aveam un instrument actualizat pentru această parte normativă, foarte importantă, legată de punctuație”⁴¹. Cercetătoarea a adus în discuție și posibila apariție a unei variante online a noului îndreptar, facilitându-se, astfel, accesul publicului larg la informație.⁴²

Îndreptarul ajută elevii care vor să vorbească și să scrie corect, întărind convingerea lui Alexandru Nicolae privind beneficiile gramaticii: „Beneficiul practic direct este că înveți să scrii corect. Apoi are un beneficiu pentru alfabetizarea funcțională – înțelegerea structurii limbii la orice nivel e un beneficiu pentru alfabetizarea funcțională, învățarea limbilor străine care este din ce în ce mai importantă este legată în mod direct de predarea elementelor de limbă. Să nu uităm că alături de logică și retorică, gramatica făcea parte din actele liberale.”⁴³ De asemenea, conturarea motivelor care susțin ideea introducerii elementelor de limbă în programele școlare și promovarea lucrărilor de tip normativ prin intermediul *new media* devin factori importanți în creșterea conștientizării avantajelor însușirii gramaticii: „Ajută elevii să se ocupe de orice aspect al limbajului și al competenței lingvistice, inclusiv alfabetizarea funcțională și ortografia practică, crește independența lingvistic-culturală a elevilor, contribuie la dezvoltarea conștiinței sociale.”, sporind curiozitatea „pentru o gamă mai variată de limbi, arată elevilor utilitatea cunoștințelor metalingvistice în contexte cotidiene de utilizare a limbajului, sprijină dezvoltarea unei atitudini pozitive față de limbile minoritare, idiomurile imigranților și dialectele locale, în special în contextul actual al multilingvismului intens, care începe din ce în ce mai tare să caracterizeze chiar și România prin valurile succesive de muncitori din alte țări. Stimulează motivația intrinsecă pentru învățarea limbilor străine, sprijină olimpiadele locale de lingvistică ș.a.m.d.”⁴⁴

Conchizând, ediția a șasea a îndreptarului extinde și ilustrează punerea în acțiune a gramaticii, iar autorii, prin menționarea motivelor care au stat la baza alcătuirii acestuia și prin folosirea rețelelor de socializare pentru promovare, izbutesc să obțină două mari reușite: stimularea motivației în ceea ce privește utilizarea corectă a limbii și augmentarea numărului de persoane interesate de lucrări normative.

Subiectul de față rămâne deschis prin intenția de a realiza un studiu care să urmărească modul în care *new media* poate influența răspândirea și folosirea instrumentelor normative în vigoare. Se poate ajunge la un număr mult mai mare de vorbitori prin intermediul reclamei, al rețelelor de socializare, dar și al articolelor de specialitate din mediul online.

Referințe bibliografice

⁴¹ *Ibidem*.

⁴² Ștefan Lefter, *Primul îndreptar ortografic, ortoepic și de punctuație din ultimii 29 de ani ar putea să ajungă în librării în toamnă*. [...], 22 iulie 2024 (<https://www.edupedu.ro/primul-indreptar-ortografic-ortoepic-si-de-punctuatie-din-ultimii-29-de-ani-ar-putea-sa-ajunga-in-librarii-in-toamna-adina-dragomirescu-directoarea-institutului-de-lingvistica-ne-gandim-la-o-varia/>).

⁴³ Idem, *Filozofie sau filosofie? Psihologă sau psihologă?* [...], 29 noiembrie 2024.

⁴⁴ *Ibidem*.

- *** *Dicționarul explicativ al limbii române (DEX)*, București, Editura Univers Enciclopedic Gold, 2016.
- *** *Dicționarul ortografic, ortoepic și morfologic al limbii române (DOOM¹)*, București, Editura Academiei RSR, 1982.
- *** *Dicționarul ortografic, ortoepic și morfologic al limbii române*, ediția a III-a revăzută și adăugită (DOOM³), București, Editura Univers Enciclopedic Gold, 2021.
- *** *Îndreptar ortografic, ortoepic și de punctuație*, ediția V-a (ÎOOP⁵), redactor Marina RĂDULESCU, București, Editura Univers Enciclopedic, 1995.
- *** *Îndreptar ortografic, ortoepic, morfologic și de punctuație*, ediția a VI-a (ÎOOP⁶), coordonator Gabriela PANĂ DINDELEGAN, București, Univers Enciclopedic Gold, 2024.
- PANĂ DINDELEGAN, Gabriela; BRĂESCU, Raluca; ARANGHELOVICI, Cristiana, *Limba română. Exerciții normative*, București, Editura Univers Enciclopedic Gold, 2024.

Referințe bibliografice online

- ACADEMIA ROMÂNĂ, *Lansare de carte „Îndreptar ortografic, ortoepic, morfologic și de punctuație”*, 14 noiembrie 2024 (https://acad.ro/evenimente/2024/66_eventiment.html).
- EDUPEDU.RO, *Un nou Îndreptar ortografic, ortoepic și de punctuație, pregătit de Institutul de Lingvistică al Academiei Române, după 29 de ani de la precedenta ediție / Adina Dragomirescu, director: Vrem să creăm un instrument pentru școală*, 31 ianuarie 2024 (<https://www.edupedu.ro/un-nou-indreptar-ortografic-ortoepic-si-de-punctuatie-pregatit-de-institutul-de-lingvistica-al-academiei-romane-dupa-29-de-ani-de-la-precedenta-editie-adina-dragomirescu-director-vrem-sa-cream/>).
- FACEBOOK, <https://www.facebook.com/share/p/17GSCiSXV/>.
- GIOROCEANU, Alina, *Un îndreptar pentru toți, inclusiv juriști – Îndreptarul ortografic, ortoepic, morfologic și de punctuație*, ediția a VI-a, 13 ianuarie 2025 (<https://www.juridice.ro/767262/un-indreptar-pentru-toti-inclusiv-juristi-indreptarul-ortografic-ortoepic-morfologic-si-de-punctuatie-editia-a-vi-a.html>).
- LEFTER, Ștefan, *Adina Dragomirescu, directoarea Institutului de Lingvistică, despre noul îndreptar ortografic tipărit, destinat elevilor și profesorilor: Atunci când un copil se uită prin dicționar, mai vede și alte cuvinte, dar când caută online vede doar un anumit cuvânt. E o carte ușor de folosit*, 16 octombrie 2024 (<https://www.edupedu.ro/adina-dragomirescu-directoarea-institutului-de-lingvistica-despre-noul-indreptar-ortografic-tiparit-destinat-elevilor-si-profesorilor-atunci-cand-un-copil-se-uita-prin-dictionar-mai-vede-si-alte/>).
- IDEM, *Filozofie sau filosofie? Psihologă sau psihologă? Ambele variante sunt acceptate de DOOM 3 și Îndreptarul Ortografic 2024, spun lingvistele Rodica Zafiu și Adina Dragomirescu*, 29 noiembrie 2024 (https://www.edupedu.ro/filozofie-sau-filosofie-psihoaga-sau-psihologa-amele-variante-sunt-acceptate-de-doom-3-si-indreptarul-ortografic-2024-spun-lingvistele-rodica-zafiu-si-adina-dragomirescu-foto-lansarea-noului-i)).
- IDEM, *Primul îndreptar ortografic, ortoepic și de punctuație din ultimii 29 de ani ar putea să ajungă în librării în toamnă. Adina Dragomirescu, directoarea Institutului de Lingvistică: Ne gândim la o variantă online, dar peste câteva luni*, 22 iulie 2024 (<https://www.edupedu.ro/primul-indreptar-ortografic-ortoepic-si-de-punctuatie-din-ultimii-29-de-ani-ar-putea-sa-ajunga-in-librarii-in-toamna-adina-dragomirescu-directoarea-institutului-de-lingvistica-ne-gandim-la-o-varia/>).